

HYVINVOINTIALUEEN PALVELUT VUOLIJOEELLA

OIKAISUVAATIMUS

Vuolijoen Emmakodin toiminnan lakkauttamista koskevasta päätöksestä

1. Päätös, johon oikaisua vaaditaan

Kainuun hyvinvointialueen **aluehallituksen päätös 19.1.2026 (§ 7)** koskien **Vuolijoella sijaitsevan Emmakodin toiminnan lakkauttamista** (KHVADno-2025-470).

2. Oikaisuvaatimuksen tekijä

Nimi: Vuolijoen maaseutuyhdistys ry
Osoite: c/o Pekankuja 31, 88270 Vuolijoki
Kotikunta: Kajaani

3. Oikaisuvaatimus

Päätös Vuolijoen Emmakodin toiminnan lakkauttamisesta tulee kumota tai palauttaa uudelleen valmisteltavaksi, koska päätös on syntynyt puutteellisen perusoikeus-, yhdenvertaisuus- ja vaikutusarvioinnin perusteella sekä on ristiriidassa Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa. Päätöksen merkittävyys alueelle vaatii huomattavasti laajemman vaikutusten arvioinnin, sillä se kohdistuu heikommassa asemassa olevaan väestöön (asiakkaat ja omaiset). Päätöskohdassa on esitetty kaksi eri hintaa Emma-kodin hoitopäivän hinnalle (päätöksen liitteet EVA ja vertailutaulukko). Tällä perusteella ei voi arvioida päätöksen oikeellisuutta.

Lisäksi päätöksentekoon on osallistunut Kajaanin kaupunginhallituksen jäsen, mikä on menettelytapavirhe, koska päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia alueelle.

4. Perustelut

4.1 Perustuslain 6 § ja tosiasiallinen yhdenvertaisuus (KHO)

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Korkein hallinto-oikeus on useissa ratkaisuissaan todennut, että yhdenvertaisuus ei rajoitu **muodolliseen samanlaiseen kohteluun**, vaan viranomaisen on arvioitava **päätöksen tosiasialliset vaikutukset eri alueille ja väestöryhmille**.

KHO:n ratkaisukäytännön mukaan päätös voi olla perustuslain vastainen, vaikka se koskisi näennäisesti koko hyvinvointialuetta, mikäli **päätöksen käytännön vaikutukset kohdistuvat epäyhdenvertaisesti**.

Vuolijoen Emmakodin lakkauttaminen kohdistuu:

- harvaan asuttuun alueeseen,
- väestöltään keskimääräistä iäkkäämpään alueeseen,
- alueeseen, jossa vaihtoehtoiset palvelut sijaitsevat kymmenien kilometrien päässä.

Näin ollen päätöksen tosiasialliset vaikutukset ovat merkittävästi epäyhdenvertaiset verrattuna esimerkiksi Paltamon kuntaan.

4.2 Perustuslain 19 § ja riittävien palvelujen turvaaminen

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. KHO on oikeuskäytännössään korostanut, että peruspalveluja koskevia rakenteellisia päätöksiä ei voida tehdä **yksinomaan taloudellisilla tai organisatorisilla perusteilla**, jos seurauksena on perusoikeuksien tosiasiallinen heikentyminen.

Emmakodin lakkauttaminen:

- poistaa Vuolijoelta ainoan ympärivuorokautisen palveluasumisyksikön,
- siirtää ikäihmiset palveluihin, joiden saavutettavuus on heikko,
- vaikeuttaa omaisten osallistumista hoitoon.

Päätöksessä ei ole osoitettu, että perustuslain 19 §:n edellyttämä **riittävien palvelujen turvaaminen** toteutuisi Vuolijoella.

4.3 Joukkoliikenteen puuttuminen ja saavutettavuus (KHO)

KHO on katsonut, että **saavutettavuus ja esteettömyys ovat yhdenvertaisuuden olennaisia osatekijöitä**, ei sivukysymyksiä. Palvelu, joka on olemassa vain paperilla, mutta johon ei ole tosiasiallista pääsyä, ei täytä perusoikeusvaatimuksia. _

Vuolijoen ja Kajaanin välinen joukkoliikenne on erittäin vähäistä, eikä se sovellu ikäihmisten tai omaisten säännölliseen asiointiin. Päätöksessä ei ole arvioitu:

- kuljetuspalvelujen riittävyyttä,
- omaisten mahdollisuuksia vierailla,
- päätöksen vaikutuksia osallisuuteen ja ihmisarvoon.

4.4 Naisvaltaisen alan työpaikkojen väheneminen ja tasa-arvovaikutukset

Emmakoti on työllistänyt pääosin **lähihoitajia, sairaanhoitajia ja hoiva-avustajia**, eli naisvaltaisen alan työntekijöitä. KHO:n ratkaisukäytännössä on korostettu, että **viranomaisen on arvioitava päätösten tosiasialliset vaikutukset myös henkilöstöön**, erityisesti silloin kun vaikutukset kohdistuvat yhdenvertaisesti suojattuihin ryhmiin. _

Päätöksessä ei ole tehty tasa-arvo- eikä aluekehitysvaikutusten arviointia, vaikka:

- vaihtoehtoisia työpaikkoja Vuolijoella on niukasti,
- työmatkaliikenne ilman omaa autoa on käytännössä mahdotonta.

4.5 Ristiriita palveluiden kehittämisen kanssa muissa kunnissa (esim. Paltamo)

KHO:n mukaan alueellinen erilaistaminen edellyttää hyväksyttävää ja oikeasuhtaista perustetta. Samalla hyvinvointialueella:

- Paltamossa ympärivuorokautiset ja ikäihmisten palvelut on säilytetty ja integroitu kuntakeskukseen.
- Vuolijoella vastaava yksikkö lakkautetaan ilman, että vaihtoehtoisia paikallisia ratkaisuja on tosiasiallisesti arvioitu.

Päätöksessä ei ole perusteltu, miksi Vuolijoen kohdalla ei ole voitu soveltaa vastaavia kehittämiskärsäksuja kuin muissa kunnissa.

4.6 Suhteellisuusperiaate ja lievemät keinot (Hallintolaki, KHO)

KHO on vakiintuneesti katsonut, että hallintopäätösten tulee olla **suhteellisuusperiaatteen mukaisia**. Viranomaisen on arvioitava, olisivatko **lievemät keinot** riittäneet tavoitteen saavuttamiseen.

Emmakodin osalta ei ole osoitettu, että olisi aidosti arvioitu:

- korvaavat tilat,
- osittainen toiminnan jatko,
- monipaikkainen tai liikkuva malli.

Tämä on ristiriidassa hallintolain ja KHO:n suhteellisuuslinjan kanssa.

5. Yhteenveto

Edellä esitetyillä perusteilla päätös Vuolijoen Emmakodin lakkauttamisesta:

- loukkaa perustuslain 6 §:n mukaista tosiasiallista yhdenvertaisuutta,
- heikentää perustuslain 19 §:n mukaista oikeutta riittäviin palveluihin,
- on KHO:n vakiintuneen oikeuskäytännön vastainen,
- on valmisteltu puutteellisella vaikutusarvioinnilla.

FAKTOJA VUOLIJOKI VS. PALTAMO

Sijainti:

Paltamo sijaitsee Kajaanin keskustasta lukien 38,6 kilometrin päässä.
Paltamon alueen asukkaita sijaitsee 65,8 kilometrin päässä Kajaanin keskustasta.
Vuolijoen keskusta sijaitsee Kajaanin keskustasta lukien 44,0 kilometrin päässä.
Otanmäki sijaitsee Kajaanin keskustasta lukien 36,9 kilometrin päässä.
Vuolijoen alueen asukkaita sijaitsee jopa 58,9 kilometrin päässä Kajaanin keskustasta.

Asukasmäärä

Paltamossa asukkaita 2950 asukasta
Vuolijoella asukkaita n. 2000 asukasta.

Hyvinvointialueen palvelut Paltamossa

Terveysasema: Terveysaseman vastaanotto, ajanvaraus (arkisin klo 8-16, perjantaisin klo 8-15).
Potilastoimisto ja hoitotarvikejakelu: Pääsääntöisesti maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 8-15.
Perhekeskus: Äitiys- ja lastenneuvola, perheneuvola, perhetyö, lastensuojelu, aikuisten sosiaalityö.
Mielenterveys- ja päihdeyksikkö: Mielenterveys- ja päihdepalvelut, myös Terapianavigaattori-palvelu.

Hyvinvointialueen palvelut Vuolijoella

Terveysaseman ajanvaraus: 08 61567207 (arkisin klo 8-15, perjantaisin klo 8-14).
Potilastoimisto ja hoitotarvikejakelu: Pääsääntöisesti tiistaisin ja keskiviikkoisin klo 8-15.
Vuolijoen muistineuvola: Löytyy myös terveysaseman yhteydestä, puh. 044 797 4431.
Vuolijoen Emmakoti: Sijaitsee terveysaseman yhteydessä ja tarjoaa mm. lyhytaikaishoitoa.

Alueiden vertailu palvelutuotannossa

Alueiden välillä on 950 asukkaan ero.
Etäisyydet asukkailla Kajaanin keskusta lähes samat.
Vuolijoen alueen palvelut huononevat koko ajan.

Miten täyttyy Vuolijoen alueen asukkaille seuraavat hyvinvointialueiden toimintaperiaatteet?

Hyvinvointialueiden keskeisistä toimintaperiaatteista kerrotaan mm., että

- **Asukkaiden hyvinvointi ja osallisuus:** Tavoitteena on edistää ja turvata alueen väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, ja asukkailla on oikeus vaikuttaa toimintaan.
- **Ennaltaehkäisy ja yhteistyö:** Yhteistyö kuntien kanssa on keskeistä terveyden edistämisessä palvelutarpeen vähentämiseksi, ja järjestöt täydentävät palveluja.
- **Yhdenvertaisuus ja laatu:** Palvelujen tulee olla yhdenvertaisia, laadukkaita ja kustannusvaikuttavia kaikille asukkaille.
- **Vaikuttavuusperustaisuus ja digitalisaatio:** Toiminnan ja johtamisen tulee perustua tietoon ja vaikuttavuuteen, ja digitalisaatiota edistetään.

Käytännön toteutuksesta kerrotaan mm., että:

- **Yhteistyö kunnan kanssa:** Hyvinvointialueen ja kuntien on neuvoteltava säännöllisesti yhteistyöstä ja työnjaosta, esimerkiksi perhe-, vammais- ja ikäihmisten palveluissa.
- **Palvelut ja vastuut:** Järjestetään perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, sosiaalihuolto (mm. mielenterveys, lastensuojelu, vammais- ja ikäihmispalvelut) ja pelastustoimi.

Miten Vuolijoen alueen asukkaat voivat kokea alueella asumisen turvalliseksi?

- ⇒ Alueen asukkaisiin vaikuttaviin päätöksiin ei ole kysytty Vuolijoen alueen asukkaita tai ko. palvelun käyttäjiltä mielipidettä Mm. Emma-kodin, hammashoitolan, ensivastepäivystyksen ja työkeskuksen lakkauttamisesta.
- ⇒ Alueen palvelut eivät ole yhdenvertaisia, kun niitä vertaa mm. Paltamon palveluihin, vaikka etäisyydet asukkailla ovat lähes samat ja asukasluku vain 950 henkilöä isompi. Vuolijoen asukkaille joukkoliikenteen saatavuus huonompi.
- ⇒ Päätöksenteon pohjaksi ei ole laadittu maaseutuvaikutusten arviointia, vaikka liitosalue on palveluiltaan erillinen osa Kajaanin kaupunkia.
 - Kuntarakennelain (1698/2009) mukaisesti kuntarakenteen kehittämisen tavoitteena on elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kuntarakenne. Tavoitteena on myös, että kunta muodostuu työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata kunnan asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta.
- ⇒ Mikäli kuntayhteistyötä on tehty, niin Kajaanin kaupungin asettamalta Vuolijoen alueen asukkaiden edunvalvontaa toteuttavalta Vuolijoen aluelautakunnalta ei ole pyydetty lausuntoa kaikkiin Vuolijoen aluetta koskevaan päätöksiin.